

همایش ملی مطالعات و پژوهش های علمی علوم انسانی

نهاد برگزار کننده همایش: موسسه قانون یار با حمایت معنوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه
سرمدیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی شماره مجوز: ۴۸۵۳-۷۸۸۶۴
سال برگزاری همایش: ۱۳۹۷ شماره مقاله: ۳۳۵/۳۳۵ رده بندی کنگره: ط ۸۸۳/۲

نقش نظام مالی و بانکی در روند جرم پولشویی

داود جوهری طهرانی

وکیل دادگستری و دانشجوی کارشناسی ارشد جزا و جرم شناسی

چکیده

«اساساً روش های به کار گرفته شده از سوی مجرمین بر حسب مکان شستشوی پول، میزان مورد شست و شو، امکانات آن ها و ... متفاوت است با این توضیح که بر حسب اینکه مثلاً در کشوری معاملات به صورت نقدی انجام شده یا بر عکس معاملات نقدی رواج نداشته باشد، روش مورد استفاده متفاوت است. در مورد اول منافع حاصل از جرم به صورت نقدی مورد استفاده قرار می گیرد، مثل اینکه کالایی خریده می شود یا وارد سیستم مالی و بانکی می شود اما در مورد دوم تأسیس شرکت های صوری تجاری یا غیر تجاری بیشتر کاربرد دارد. به علاوه در محیطی که اساساً رهبران آن ها یا عناصری در بدنه قدرت حاضر به انجام چنین کارهایی هستند مجرمین بسیار آسان تر می توانند عواید حاصله را مورد شست و شو قرار دهند چرا که با پشتوانه ای که دارند به راحتی می توانند از تکنیک های مختلف و متنوع استفاده کنند و همچنین پارامترهای دیگری از جمله میزان آمادگی اعضاء سازمان جهت پذیرش عواقبی که از فعالیت های آن ها ناشی می شود، قوانین ضد تطهیر در آن کشورها چقدر جدی است یا میزان مجازات آن چقدر است؟ و یا اساساً قوانین ضد تطهیر در آن کشورها وجود دارد یا خیر؟ بر اتخاذ شیوه متناسب از سوی مجرمین تاثیر خواهد گذاشت.»

واژگان کلیدی: پول نامشروع، بانک، موسسه مالی، تطهیر پول نامشروع

بخش اول: روشهای پولشویی مرتبط با بانکها و موسسات مالی

بی شک متداول ترین روش پولشویی استفاده از نظام بانکی است. به واسطه ی امکان دسترسی آسان به بانک، سهولت نقل و انتقال وجوه از یک نقطه به نقطه دیگر، محفوظ بودن پول ها در مقابل سرقت و بلایای طبیعی، واریز و برداشت وجوه توسط افراد متعدد، پابندی بانک ها به ضوابط مربوط به حفظ اسرار مشتریان حتی در مقابل مقامات قانونی و به ویژه عدم تلاش بانک ها نسبت به احراز هویت مشتریان، سبب تشویق پولشویان به استفاده از این نظام در روند پولشویی شده است. علی رغم افزایش روشهای پولشویی، در سالهای اخیر، روشهای جدید پولشویی توسط ماموران مبارزه با پولشویی، کمتر کشف گردیده است و بر این اساس پولشویان بیشتر سعی کردند از روشهای سنتی و به ویژه نظام بانکی برای پولشویی استفاده کنند. «ضوابط مربوط به حفظ اسرار مشتریان، بانک ها را از آشکار نمودن اسرار مشتریان منع می کند. آن ها فقط حق دارند اطلاعات را در اختیار ماموران مالیات بگذارند. بنابراین تقریباً غیر ممکن است که بتوان منشاء پولی را که قانونی یا غیر قانونی است و به سیستم بانکی وارد شده را پی گیری کرد.»^۱ علاوه بر این، بانک ها بطور طبیعی و حسب وظیفه، خدمات گوناگونی را ارائه می دهند و از آنجا که اغلب برای شناسایی پول تمیز و کثیف، معیار کاملاً مشخصی وجود ندارد، مجرمین نیز از خدماتی نظیر انتقال پول، گشایش اعتبار اسنادی، صدور ضمانت نامه و ... برای اجرای طرح های پاک سازی خود بهره می برند. از سویی دیگر، «انجام معامله تحت شهرت و اعتبار نیک یک بانک خوش نام، سبب می گردد که معامله ی انجام شده، معتبر تلقی گردد و کمتر در معرض شناسایی و کشف قرار گیرد. هم چنین پس از ورود پول ناپاک به سیستم بانکی، انجام معامله با اشخاص و موسسات با حسن نیت با استفاده از این پول، آسان تر

^۱ - تذهیبی اصفهانی، فریده، «شست و شوی پول در روسیه»، هفته نامه اتاق بازرگانی تیر ۷۳، ص ۲۴.

صورت می پذیرد.^۱ «بانک ها با اقداماتی همانند تصفیه ی پول، معاوضه ی پول نامشروع از طریق افتتاح یک حساب بانکی تحت نامی کاذب، ارائه ی صندوق امانات، ارائه ی تسهیلات انتقال به گونه ای که بتوان پول نامشروع را به یک مقصد مناسب منتقل نموده، به ویژه ارائه ی تسهیلات انتقالات الکترونیکی ارزی با سپردن وجوهی کمتر از آنچه گزارش آن ها الزامی است، در صحنه ی پولشویی نقش آفرینی می کنند. فعالیتهای بانکی، بهترین زمینه را برای پولشویی فراهم می آورد. به ویژه در مواردی که بانک ماهیت حقوقی بین المللی داشته باشد، به سبب دشواری نظارت و سرپرستی، استعداد بیشتری برای ارائه خدمات به پولشویان پیدا می کند. در مجموع می توان گفت، در صورتی که یک نهاد بانکی یا برخی مقامات اصلی آن به فعالیت پولشویی کمک کنند، این فعالیت با سهولت بسیار زیادی انجام خواهد شد.»^۲ خط مشی جرایم سازمان یافته اغلب، اما نه همیشه، این است که درآمدهای غیر قانونی خود را از طریق بخش مالی قانونی به طرز ماهرانه ای به کار گیرند تا در چنین روشی، درآمدهای شان را تحصیل شده از منبع قانونی نشان دهند. مجرمان در استفاده از نظام بانکی، لازم است ابتدا پول های خود را به یک حساب بانکی واریز کنند. البته در مواردی که قانوناً گزارش مبالغ بالا به مسئولین اجباری است، برای گریز از این تکلیف قانونی که می تواند به کشف فرآیند پولشویی منتهی شود، افراد متعدد به کار گرفته می شوند تا به بانک های مختلف مراجعه کرده و هر یک مبلغی کمتر از مبلغی که گزارش آن الزامی است را به حساب های شخصی واریز یا از آن حساب ها برداشت کنند. «پس از واریز وجه به حساب های بانکی، پولشویان با توسل به امکانات و تسهیلات گوناگون، مبادرت به انتقال وجوه که اغلب به وسیله ی چک های ارزی و یا

^۱ - تذهیبی، همان، ص ۴۳.

^۲ - موسوی مقدم، همان، ص ۶۰.

حواله های ارزی صورت می پذیرد، می نمایند. برای شستن پولی که به این طریق انتقال یافته است، در کشور خارجی آن را در داد و ستدهای مشروع سرمایه گذاری می کنند یا به عنوان ضمانت وام تجاری مورد استفاده قرار می دهند.^۱ «علیرغم این که برخی از کشورها، برای جلوگیری از مشارکت بانک ها در عملیات پولشویی مقرراتی را وضع کرده اند اما در برخی بانک ها برای طفره رفتن از قوانین بانکی داخلی و بین المللی، ساختار شرکت گونه ای اتخاذ می شود تا بدین وسیله اعمال نامشروع و غیر قانونی آن از انظار دور مانده و کشف نشود.»^۲

بخش دوم: بانکداری کارگزاری (مکاتبه ای)^۳

در بانکداری کارگزاری، وجود ارتباط غیر مستقیم بین افراد و بانک کارگزار سبب می شود که بانک کارگزار، خدماتی را به افراد یا نهاد مالی ارائه دهد که نه خود هویت آن ها را شناسایی کرده است و نه اطلاعات خاصی از مشتریان بانک مسئول در اختیار دارد. بنابراین، کارگزار باید با فرض اینکه تمام بررسی های لازم و نظارت پیگیر بر تغییرات حساب های مشتریان از سوی بانک مسئول انجام شده، به اطلاعات ارائه شده از سوی

^۱ - تذهیبی، همان ، ص ۳۴.

^۲ - بوسورث و سالت مارش ، همان ، ص ۲۷.

^۳ - بانکداری کارگزاری (Correspondent Bank) ، به ارائه خدمات بانکی از یک بانک (بانک کارگزار) به بانک دیگر (بانک پاسخگو) اطلاق می شود. بانک ها می توانند با تشکیل روابط چندگانه کارگزاری در سطح جهان برای خود و مشتریانانشان در حوزه های قضایی که در آن ها حضور فیزیکی ندارند، خدمات ارائه کنند. بانک های بزرگ بین المللی برای هزاران بانک دیگر در گوشه و کنار جهان به عنوان بانک کارگزار، عمل می کنند و از طریق ارتباط با بانک های مسئول دامنه وسیعی از خدمات را از جمله مدیریت وجوه نقد، نقل و انتقالهای بین المللی وجوه، پایاپای چک، حساب های قابل انتقال و خدمات ارزی ارائه می دهند. در حالی که خدمات ارائه شده یک بانک مسئول به بانک های کوچک تر ، تنها به خدمات غیر اعتباری و مدیریت وجوه نقد محدود می شود.

بانک، اعتماد کند. به علاوه، ممکن است استانداردهای ضد پولشویی بانک های کارگزار و مسئول یکسان نباشد. وجود شاخه های فرعی یک بانک مسئول برای ارائه تسهیلات بانکی، یکی از موارد قابل توجه پولشویان است، به این ترتیب که امکان دارد بانک های ارائه کننده تسهیلات کارگزاری از بانک مسئول، تسهیلات ارائه شده را به بانک اصلی ارسال نکنند. اینگونه چشم پوشی ها در برخی موارد سبب می شود که بانک کارگزار از فعالیت تجاری یا هویت شاخه های فرعی و حتی انواع خدمات مالی ارائه شده، بی اطلاع بماند. از آنجا که نظارت بر تک تک نقل و انتقالات یک معامله کلان بین حساب های کارگزاری، کاری دشوار است و با توجه به آنکه بانک های کارگزاری به تصور اینکه بانک مسئول کنترل های لازم را برای نظارت بر موارد پولشویی انجام داده است، اقدام های پیشگیرانه دیگری را انجام نمی دهند، امکان تشدید خطرهای یاد شده افزایش می یابد. از دیگر موارد مشکوک در مورد حساب ها، می توان به نقل و انتقال های تلگرافی پر حجم و متعدد، معاملات مکرر بر اساس الگوهای تکراری و غیر عادی و ناهماهنگی در انتقال وجوه با فعالیت های تجاری عادی یا مورد انتظار، اشاره کرد.

بخش سوم: روشهای غیر مرتبط با بانک ها و موسسات مالی

یکی از سازوکارهای مورد علاقه پولشویان برای پنهان سازی ماهیت صاحب اصلی عواید، استفاده از تراست ها و برخی واسطه ها «مانند بنیادها و برخی انواع شرکت های تضامنی و شرکت های با مسئولیت محدود» که حتی ممکن است در مقوله شخصیت حقوقی قرار نگیرند، است. سهولت تشکیل تراست و عدم امکان دسترسی به اطلاعات آن، از ویژگیهای مهم تراست ها به شمار می رود. تشکیل تراست ها و دیگر اشخاص حقوقی

مشابه، ساز و کار دیگری برای پنهان کردن هویت ذی نفع یا مالک حقیقی دارایی های ۵ |

ناشی از فعالیت های مجرمانه است. با وجود تدابیر اندیشیده شده، برای تسهیل یا پنهان

ساختن فعالیت‌های نامشروع، اختفای دارایی‌ها از دید طلبکاران قانونی، حراست اموال در برابر تصرف‌های قانونی و پوشش روابط مختلف در جریان‌های مرتبط با پولشویی یا فرار مالیاتی، از تراست استفاده می‌شود. «سیستم‌های ارسال وجه برای مقاصد پولشویی با توجه به مناطق جغرافیایی مورد استفاده، به سه سیستم بازار سیاه مبادله پزو، حواله/ هوندی و سیستم‌های چینی/آسیایی شرقی، تقسیم می‌شود.»^۱ سیستم بازار سیاه مبادله پزو در نیمکره غربی رایج است، ابتدا در آمریکای لاتین، به عنوان یک سیستم مالی موازی برای حمایت از تجارت قانونی و همچنین قاچاق بین آمریکای شمالی و جنوبی مورد استفاده قرار گرفت و به دلیل محدودیت‌های داد و ستد ارز و ضعف سیستم‌های مالی در نقل و انتقال مطمئن و به موقع وجوه، به شدت گسترش یافت. هم‌اکنون متداولترین شکل از سیستم‌های حواله، تبدیل دلارهای حاصل از فروش مواد مخدر در آمریکا به ارزهای محلی و انتقال آن‌ها به کشورهای مبدا «آمریکای لاتین» است. «حواله/ هوندی واژه حواله به معنای امانت یا مبادله و هوندی به معنای سند مبادله است. هوندی سیستم حواله‌ای جایگزین که انتقال وجوه را به هر دلیل بدون جابجایی فیزیکی آن، فراهم می‌کند. استفاده از حواله اغلب به صرفه‌تر است و نسبت به انتقال وجوه توسط نظام‌های بانکی رسمی مراحل اداری کمتری دارد. هوندی در مقایسه با وسایل سنتی ارسال پول مانند گرفتن چک یا نقل و انتقال الکترونیک، پرزحمت‌تر و پرخطرتر است، اما اثر بخشی هزینه و به عبارتی، اندک بودن هزینه سربار، نرخ مبادله و قرار گرفتن در فعالیت‌های تجاری موجود، اصلی‌ترین دلیل استفاده از حواله به شمار می‌آید.»^۲ سیستم چینی/آسیای شرقی همچنان که از نام آن پیداست از شرق دور آغاز شد و مانند سیستم حواله، به دنبال

^۱ - رهبر، میرزاوند، همان، ص ۴۵.

^۲ - رهبر، میرزاوند، همان، ص ۵۶.

مهاجرت انبوه کارگران به نقاط مختلف جهان، رواج یافت. این سیستم مانند سیستم حواله، روشی سنتی است و پیشینه آن به پیش از پیدایش روشهای متعارف بانکداری بازمی گردد. اساس کار این سیستم دست نوشته بود که از طرف عامل ارسال وجه به مشتری ارائه می شد. نهادها یا سازمان های ارائه کننده خدمات ارسال وجه، فعالیت های خود را به همراه با دیگر خدمات مانند مبادله ارز و ارتباطات بین المللی انجام می دهند و به دلیل سرعت بیش تر و هزینه کمتر در بین مشتریان قانونی طرفداران بیشتری دارد. همچنین اینگونه آژانسها سوابق کاملی را از معاملات نگهداری نمی کنند، مقررات شناسایی الزامی نیست، یعنی سابقه مشتری را بازبینی نمی کنند یا معاملات مشکوک را به مراجع انتظامی گزارش نمی دهند. از این رو، این روش برای افرادی که خواهان انتقال پنهان وجوه به مناطق دیگر جهان هستند، بسیار جذاب است. در سطح جهان علاوه بر سه سیستم عمده ارسال وجه، سیستم های دیگری در مقیاس کوچک تر و بدون ارتباط با سیستم های عمده، فعال اند. برای نمونه، می توان به شبکه های ارسال وجه بین فرانسه و آفریقای شمالی، ایتالیا و آسیای جنوب شرقی، آلمان و ترکیه و ایران و امارات متحده عربی، اشاره کرد. این شبکه ها را نمی توان از نظر وسعت با سیستم های عمده پیش گفته، مقایسه کرد، اما دارای ویژگی های مشترکی مانند عدم ثبت سوابق شناسایی مشتریان و برخورداری از ظرفیت مناسب برای سوء استفاده مجرمان هستند. برای جلوگیری از توسعه فعالیت های غیر قانونی سیستم های ارسال وجه آن ها را باید به منظور آگاه شدن از نقشی که در مناطق خاص جغرافیایی دارند و همچنین اقدامهای مشترکی که انجام می دهند، از دو منظر فردی و جهانی مورد بررسی قرار داد. تخلفات سیستم های ارسال وجه را می توان با انتقال اینگونه فعالیت ها به موسسه های مالی رسمی، الزام شرط کسب پروانه برای آژانس های ارسال کننده وجه یا به بطور کلی موسسه های مورد بحث به عنوان جایگزین سیستم رسمی شکل گرفته اند و از

آن نظر که در برابر مقررات مربوط به حفظ سوابق و گزارش دهی مقاومت می‌کنند، مورد استقبال قرار می‌گیرند. انجام اصلاحات در نظام بانکی و کاهش هزینه معاملات نظام رسمی برای جذب مشتریان عادی، از دیگر اقدام‌های کاهنده جرم پولشویی است. بدون تردید با کاهش حجم پول‌های غیرقانونی، جذابیت استفاده از خدمات سیستم‌های حواله به عنوان پوششی برای جابه‌جایی وجوه غیرقانونی کم خواهد شد.

بخش چهارم: مشاغل در معرض پولشویی

در خصوص مبارزه با پولشویی، نخستین حوزه‌ای که مورد توجه قانونگذاران قرار گرفت، موسسه‌های مالی - به ویژه بانک‌ها - بود. دلیل این مسئله هم به این موضوع برمی‌گردد که پولشویان، برای پنهان کردن منشاء غیرقانونی درآمدها و دارایی‌های خود، ابتدا به سراغ نظام‌های مالی می‌روند. به تدریج و با ضابطه‌مند شدن نظام‌های بانکی، شیوه‌های تطهیر مورد استفاده پولشویان تنوع بیشتری پیدا کرد و اشکال پیچیده‌تری به خود گرفت، به نحوی که امروزه اغلب مشاغلی که به نوعی با نقل و انتقال وجوه نقد سر و کار دارند یا در انواع مبادلات پولی فعال‌اند، مورد سوء استفاده پولشویان قرار می‌گیرند. در این بخش مشاغلی که بطور عمده مورد توجه پولشویان هستند، به صورت خلاصه بررسی می‌شوند:

بند اول: خدمات بیمه‌ای

«صنعت جهانی بیمه، انتقال ریسک، ذخایر و تولیدات سرمایه‌ای را در محدوده متنوعی از مشتریان جهانی «از افراد گرفته تا شرکت‌های چندملیتی و دولت‌ها» را فراهم می‌سازد. بخش بیمه می‌تواند برای پولشویانی که به دنبال سرمایه‌گذاری در بخش مالی هستند جذاب باشد بطوریکه برای آن‌ها، برگشت مطمئن و قابل اعتماد سرمایه را فراهم می‌کند.

اگر یک پولشو قادر باشد تا سرمایه‌ای را به محصول بیمه انتقال دهد و دستمزدی را از بیمه دریافت کند پس او سرمایه‌اش را از طریق مشروع بدست آورده است. یکی از روشهای موثر در این رابطه این است که شوینده پول ابتدا با پرداخت وجه نقد اقدام به خرید محصول می‌نماید و سپس در اسرع وقت اقدام به فسخ قرارداد و پس گرفتن وجه می‌نماید. بیمه‌های عمومی نیز از جذابیت خاصی برای شویندگان پول برخوردارند. تحت پوشش بیمه قرار دادن یک دارائی گران قیمت از طریق یک حواله انتقالی بانکی با نرخ بالای بیمه و سپس لغو قرارداد بیمه و درخواست استرداد وجوه قرارداد از بیمه به یک بانک در یک کشور دیگر از جمله این فنون می‌باشد.^۱

بند دوم: صرافی‌ها

«یکی دیگر از مشاغلی که مورد سوء استفاده پولشویان قرار می‌گیرد صرافیهاست. صرافیها موسسه‌هایی هستند که بر اساس ضوابط خاص تاسیس می‌شوند و دو فعالیت عمده دارند:

نخست: تبدیل ارزهای خارجی به یکدیگر و اخذ کارمزد در قبال آن.

دوم: انتقال ارز از یک کشور به کشور دیگر.

با توجه به سرعت عمل و عدم کنترل دقیق فعالیت صرافی‌ها، پولشویان از خدمات آن‌ها سوء استفاده زیادی می‌کنند. در کشورهایی که ضوابط پولشویی را به اجرا گذاشته‌اند، صرافیها موظف‌اند، اصول شناسایی مشتریان و ثبت و نگهداری سوابق نقل و انتقالات آنان را به دقت رعایت کنند.^۲

^۱ - تجلی، همان، ص ۵۱.

^۲ - رهبر، میرزاوند، همان، ص ۶۰.

بخش پنجم: سیستم بانکی ابزاری متداول برای ارتکاب پولشویی

بکارگیری خدمات بانک‌ها جزء اساسی و سری ترفندهایی است که برای ارتکاب جرایم در زمینه‌های مالی بکار می‌رود و علت اصلی آن سه چیز است:

۱- بانک بطور طبیعی، عادی و همگانی خدماتی را که برای یک فریبکار بین‌المللی بسیار مهم و مفید است انجام می‌دهد، مثل انتقال پول، تدارک خطوط اعتباری، گشایش اعتبار اسنادی و صدور ضمانت‌نامه.

۲- بانک‌های بزرگ موسسات محترم و مشهوری هستند، یک فریبکار نیاز به ارتباط با یک بانک دارد تا مقداری از شهرت نیک بانک را بر روی عملیات خود منعکس نماید.

۳- دنیای بانکداری و مالی بین‌المللی محیطی است که می‌توان از آن برای گول زدن و تاثیر گذاردن روی قربانی‌های بالقوه تاثیر گذارد و برای نیش زدن به آن‌ها به راحتی نقشه کشید و اجرا کرد.^۱ با توجه به این امتیازات و اینکه در بسیاری از کشورها افتتاح حساب با نام غیر واقعی جرم محسوب نمی‌شود، لذا قاچاقچیان بین‌المللی مواد مخدر می‌توانند با همکاری برخی از بانک‌ها حساب‌های جعلی افتتاح و با واریز پول نقد به آن‌ها نسبت به انتقال وجه به خارج از کشور اقدام نمایند. «اینگونه بانک‌ها برای جلب سرمایه‌های کلان سپرده‌گذاران ناسالم از اخذ اوراق شناسایی کامل یا گزارش کردن موارد مشکوک به مقامات دولتی خودداری می‌کنند و بدین وسیله بهترین امکان را در اختیار قاچاقچیان مواد مخدر برای پولشویان قرار می‌دهند. زیرا هرگاه پول کثیف در ابتدای ورود به سیستم بانکی کشف نشود پس از آن با انتقال کامپیوتری و تلگرافی سریع و پی‌در پی می‌تواند به بانک‌ها و حساب‌های مختلف برود و کشف آن بسیار مشکل گردد. چرا که مثلاً در

^۱ - تذهیبی، همان، صص ۴۲-۴۳.

آمریکا روزانه یک تریلیون دلار با چهارصد هزار معامله وارد سیستم اتاق‌های تهاثر بانکی می‌شود. یا در یک مورد اخیر پنهان‌سازی نقل و انتقال غیر قانونی پول موسسات بانکی و غیر بانکی ۴۰ کشور را در بر گرفته بود. بنابراین کنترل پول درست مثل کنترل انسانی است که قصد ورود غیر مجاز به داخل یک کشور را دارد، هر چند در مرز ورودی می‌توان با کنترل اوراق هویت، روادید و غیره به آسانی از ورود او جلوگیری کرد ولی در صورت عدم دقت در مرز ورود به داخل ردیابی وی بسیار مشکل خواهد بود.^۱

بند اول: گونه‌شناسی جرم پولشویی

یافتن روش‌های پولشویی راهی است که دولتها و نهادهای مالی برای مبارزه و جلوگیری از این عمل پیش رو گرفته‌اند. موثرترین راه جهت از بین بردن گروه‌های سازمان یافته قاچاق مواد مخدر و گروه‌های شرور، تمرکز روی منافع این گروه‌ها می‌باشد. «سپرده‌ها و خدمات اصلی بانکی و نقل و انتقال پول، اصلی‌ترین ابزار پولشویی عواید مجرمانه است».^۲ پولشویان خرده پا از سپرده‌گذاری رایج سیستم بانکی، نظیر حساب‌های سپرده جاری و نیز وام‌هایی از نوع شخصی و رهنی بسیار استفاده می‌نمایند. پولشویانی که از وضعیت مالی بالاتری برخوردارند به دنبال استفاده از خدمات بانکداری تخصصی و ویژه می‌باشند که جوابگوی مشتریان ثروتمند می‌باشد. هنگامی که یک نهاد بانکی یا یکی از مقام‌های اصلی آن در فعالیت پولشویی همکاری داشته باشد، فرایند پولشویی نسبتاً آسان خواهد بود.

بند دوم: حساب‌های مورد استفاده پولشویان

الف: حساب‌های وابستگان

^۱ - عارفی مسکونی، محمد، جرایم پولشویی، انتشارات آریان، نوبت چاپ اول ۱۳۸۴، صص ۴۹-۵۰.

^۲ - فیض زرین قلم، بهروز و حاج نوروزی، مجید «مقررات پیشگیری از پولشویی در موسسات مالی»، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۸۴.

«الزامات مربوط به تشخیص هویت، اغلب جنایتکاران را از افتتاح حساب تحت اسامی جعلی بر حذر می‌دارد. برای این منظور اغلب مواقع از حساب‌هایی که به نام منسوبین، وابستگان و آشنایان و سایرین «که از طرف جنایتکاران عمل می‌کنند» افتتاح شده است استفاده می‌شود. از سایر روشهایی که معمولاً برای مخفی نگهداشتن هویت مالک ذینفع یک دارایی استفاده می‌گردد می‌توان به استفاده از شرکت‌های مجازی که اغلب در یک حوزه قضایی دیگر تاسیس می‌گردد و نیز استفاده از نام وکیل جنایتکار «برای نگهداری حساب» اشاره نمود، این فنون معمولاً با چندین لایه از معاملات و بکارگیری انواع حساب‌ها ترکیب می‌گردد تا هرگونه تلاش برای پیدا کردن در حسابرسی دشوار گردد.»^۱

ب: حساب‌های دسته‌جمعی^۲

«حساب‌های دسته‌جمعی عبارت از تکنیکی است که بیش‌تر توسط گروه‌های قومی از قاره‌های آفریقا و آسیا مورد استفاده قرار می‌گیرد. مهاجرین به کشور انگلیس مبالغ اندکی را به یک حساب واحد واریز می‌کنند که بعداً مبلغ موجود در حساب مذکور به خارج از کشور ارسال می‌گردد. اغلب مواقع حساب خارجی از تعدادی حساب‌ها که ظاهراً با یکدیگر ارتباطی ندارند و در کشور مبدا قرار دارند و جوهری را دریافت می‌کنند. اگرچه این روش یقیناً توسط مهاجران و برای مقاصد قانونی «ارسال پول به کشور خود» مورد استفاده قرار می‌گیرد، اما مشاهده شده است که گروه‌های تبهکار برای شستشوی ثروت‌های غیر مشروع خود از این روش استفاده می‌نمایند.»^۳

^۱ - همان، ص ۴۵.

^۲ - Collection accounts

^۳ - فیض زرین قلم، حاج نوروزی، همان، ص ۳۵.

ج: حساب های انتقالی واسط^۱

حساب های انتقالی واسط عبارت است از حساب های سپرده دیداری که توسط یک بانک یا شرکت خارجی نزد یک بانک محلی افتتاح می گردند. بانک یا شرکت خارجی کلیه سپرده ها و چکهای مشتریان «معمولاً اشخاص و شرکت های واقع در خارج از کشور» را به آن حساب نزد بانک محلی، واریز می نماید و یا به صورت تبعی حساب های فرعی بر روی آن حساب برای مشتریان خود در نظر می گیرد. مشتریان خارجی به عنوان صاحبان فرعی این حساب ها از حق امضاء برخوردار هستند و می توان برای انجام فعالیتهای بانکی بین المللی خود از این حساب ها استفاده نمایند. حساب های انتقالی واسط از منظر دستورالعملهای مربوط به شناخت مشتریان و رهنمودهای مربوط به تهیه گزارشهای فعالیت مشکوک آسیب پذیر هستند. بررسیها نشان می دهد بسیاری از بانک هایی که اینگونه حساب ها را عرضه می کنند قادر به تعیین هویت و ارائه اطلاعات مشتریان استفاده کننده از این حساب نمی باشند که این امر تهدیدات بسیار جدی از جانب پولشویی را به سیستم وارد می نماید.

د: حساب های غیر فعال^۲

در این روش پولشویان جهت استفاده از حساب های غیر فعال، ابتدا سابقه ای ایجاد می نمایند تا بتوانند تخلفات بیشتری را از این طریق مرتکب شوند. از حساب های راکد برای دریافت پول از اعضای هوادار در خارج از کشور نیز می توان استفاده نمود.

^۱- Payable Through Accounts

^۲- Dormant accounts

بخش ششم: رازداری بانکی یا نهانکاری بانکی

در دنیای بانکداری و جریان‌های مالی پدیده‌ای وجود دارد که در ادبیات طرفداران آن، رازداری و محرمانگی بانکی و مالی و از سوی منتقدان با عنوان نهانکاری مالی نامیده می‌شود. در نظر است در این فصل شقوق و جلوه‌های متنوع نهانکاری که در قالب حمایت تقنینی، ساختارها و تاسیسات ویژه حقوقی و کارشکنی و عدم همکاری در مبادله اطلاعات مالی میان دولت‌ها متبلور می‌شود، بررسی گردد. سپس اصل شفافیت به همراه مبانی اخلاقی و اقتصادی آن و رابطه نزدیک آن با حاکمیت قانون معرفی می‌شود. همچنین ضرورت رعایت توازن میان اعمال اصل شفافیت و حریم اختصاصی شهروندان و حق مالکیت تبیین می‌شود و راهکارها و ساز و کارهای تضمین شفافیت نیز توضیح داده می‌شود.

بند اول: نهانکاری مالی و بانکی

نهانکاری مالی و بانکی از رازداری و محرمانگی مشروع متمایز است. منتقدان نهانکاری مالی از بانک‌ها و موسسات مالی انتظار ندارند که اطلاعات مشتریان خود را برای عموم منتشر کنند. به همان ترتیب که بیان شد پزشکان ملزم نیستند اطلاعات و پرونده بیمار خود را با کسی در میان بگذارند و همچنین بانک‌ها و موسسات مالی. قلمرو نهانکاری مالی از نقطه‌ای شروع می‌شود که بانک یا موسسه مالی از ارائه اطلاعات لازم به مقامات ذیصلاح - که به موجب قانونهای بیان شده برای دریافت اطلاعات واجد صلاحیت شناخته شده‌اند و در جهت اجرای قوانین جزایی و یا دریافت مالیات از مودیان متمول و سایر موارد به آن اطلاعات نیاز دارند - امتناع می‌ورزند. نهانکاری مالی در شقوق سه گانه ذیل

«شق اول که شناخته شده ترین روش است، در کشورهایی چون سوئیس و اتریش و لوکزامبورگ اعمال می شود. بانکداران به مشتریان خود تعهد می سپارند که اسرار مشتریان خود را با خود به گور خواهند برد و قانون دولت متبوع این بانکداران، با ضمانت اجرای قانونی، از چنین تعهدی محافظت می کند و کسانی را که به نقض آن مبادرت ورزند به کیفر می رساند.

شق دوم که روشی کمتر شناخته شده است اما از حیث پیچیدگی و موثر بودن اهمیت بیشتری دارد شامل کشورهایی است که می توان در قلمرو آن ها اقدام به تشکیل سازمان های حقوقی از قبیل تراست یا شرکت یا بنیادهای تجاری نمود که مالکیت و اهداف و کارکرد آن ها مخفی می ماند و قابل دسترسی نیست. کشف و افشای نهانکاری که با به کار گرفتن این روش صورت می گیرد به مراتب دشوارتر از نهانکاری مبتنی بر روش نخست است. ایالات نوادا، دلاور و وایومینگ در ایالات متحده آمریکا با مجاز شمردن تاسیس سازمان هایی از این دست، امکانات نهانکاری نفوذ ناپذیری را فراهم می سازند که مالک یا منتفع واقعی پشت مقامات اسمی که در واقع وکلاء و نمایندگان حرفه ای هستند پنهان می شوند. بنابراین به فرض شناسایی مقامات اسمی اشخاص اصلی از پرده برون نمی افتند. این ساختارها قابلیت و ظرفیت نهانکاری بسیار بالایی دارند. به طوری که ثروت انباشته در تراست های جرسی^۱ «در سال ۲۰۰۹ بالغ بر ۴۰۰ میلیارد دلار تخمین زده شد.»^۲

شق سوم: نهانکاری مالی از طریق مانع تراشی دولت ها بر سر راه همکاری و مبادله اطلاعات میسر می شود. ممکن است دولت ها حتی با وجود موافقتنامه های دوجانبه و یا

^۱-jersey

^۲ -FSI Team financial Secrecy Index , 2013, Available Online at : www.financialsecreagindex.com/Last

چند جانبه در خصوص تبادل اطلاعات مالی مشتریان خارجی بانک‌ها مستقر در قلمروشان، از جمع‌آوری و تحصیل اطلاعات مالی امتناع کنند. بدین ترتیب موافقتنامه‌های تبادل اطلاعات عملاً در صورتی که دولت اطلاعات لازم را گردآوری نکرده باشد بی‌اثر می‌ماند. گاهی هم دولت به رغم وجود اطلاعات، یا از ارائه آن پرهیز می‌کند و یا با تراشیدن موانع دیوان سالارانه دسترسی به آن را ممتنع می‌سازد.^۱

بخش هفتم: مرز رازداری بانکی

نگاه حقوقی به بحث رازداری بانکی، می‌تواند مرزبندی در انتشار اسرار حساب‌ها را مشخص کند. به‌طور کلی در زمینه مسائل مربوط به بانک‌ها و مسائل اقتصادی از این قبیل، اصل بر آن است که افرادی که به نوعی امین واقع می‌شوند از دادن هر نوع اطلاعات به اشخاص خارج ممنوع هستند. و طبق ماده ۶۴۸ قانون مجازات اسلامی بحث افشای اسرار حرفه‌ای علاوه بر جنبه‌های اقتصادی و اخلاقی، ضمانت اجرای کیفری نیز دارد. همانطور که قبلاً نیز ذکر شد مواردی است که این قاعده استثناء پیدا می‌کند، یکی مواردی است که مقام قضایی در امور کیفری از بانک یا موسسه اعتباری اطلاعاتی را می‌خواهد و در این حالت بانک مکلف به افشای سر است و ضمانت اجرایی هم در مورد آن وجود ندارد که بانک را وادار به مثلاً تقبل و تحمل مجازات یا جبران خسارت کند. مورد دوم در دعاوی مدنی وقتی طرف دعوا به حساب‌های بانکی و دفاتر بانک استناد می‌کند، ممکن است در مقام کارشناسی بانک ناچار شود، حساب‌های خود را در مورد خاص و راجع به فرد خاصی به کارشناس ارائه کند، تا بتواند کارشناسی را انجام دهد، اما حتی این مورد وقتی موضوع کیفری نیست، مطلق نبوده و بانک‌ها ممکن است در این مورد مقاومت کرده و از

^۱ - گل نژاد، بهنام، «رازداری یا نهانکاری بانکی و مالی»، بهمن ۱۳۹۱، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، گروه مطالعات محیط کسب و کار، گزارش ۱۲۸۲۷، صص ۴-۳.

افشای سر خودداری کنند. حتی در مواردی که ظن پولشویی و اقداماتی که به تطهیر پول‌های آلوده منجر می‌شود، قانونگذار طی ضوابطی که برقرار کرده، در مواردی حتی حسابداران و وکلای دادگستری را به موجب ماده ۶۴۸ قانون مجازات اسلامی که از افشای سر ممنوع هستند، مکلف کرده که اطلاعات لازم را در اختیار مقامات قضایی بگذارد. بانک‌ها به اقتضای حرفه خود به حجم قابل توجهی از اطلاعات و اسرار بانکی مشتریان دسترسی دارند. از دیرباز اسرار بانکی به عنوان اسرار حرفه‌ای محسوب شده و بانک‌ها متعهد به حفظ این اسرار و اطلاعات حساب مشتریان بوده‌اند. رازداری بانکی، یکی از اصول اساسی بانکداری در دنیای امروز است و می‌توان گفت هیچ کشوری در دنیا وجود ندارد که رازداری بانکی را به‌طور اصولی مورد قبول قرار نداده باشد. به عبارت دیگر، اختلافات میان کشورها در این رابطه، اختلاف در میزان اعمال این اصل و نه اختلاف در اصل مسئله است. همانطور که گفته شد در برخی کشورها از جمله سوئیس وجهه‌ای افراطی از این تعهد حرفه‌ای به مورد اجرا گذاشته می‌شود و همین عامل باعث شده است که رازداری بانکی برای بانک‌های این کشور تبدیل به یک مزیت رقابتی بزرگ و عامل جذب سرمایه‌های کلان از کشورهایی دیگر شود، اما این جنبه مثبت قضیه است و در بعد منفی و نامطلوب آن، اجرای سرسختانه اصول رازداری بانکی در بانک‌های کشوری مانند سوئیس، می‌تواند این بانک‌ها را به بهشت فرار مالیاتی و پولشویی تبدیل کند؛ چراکه سرمایه‌داران کلان سایر کشورها از طریق این بانک‌ها می‌خواهند دارایی‌های خود را از دسترس مقامات مالیاتی و قضایی مخفی نگه دارند و همین موضوع موجبات طرح اتهاماتی از قبیل کمک به فرار مالیاتی یا پولشویی و نگهداری سپرده‌های سیاستمداران فاسد و دیکتاتور را به دنبال داشته است. از این حیث جنبه‌های نامطلوب رازداری بانکی به‌ویژه در بخش فرار مالیاتی، صرفاً محدود به چارچوب نظارت‌های بانکی و پیگردهای قضایی و

مالیاتی نمی‌ماند، بلکه زیان‌های مالی قابل توجه وارده به کشورهای که سرمایه‌های کلان و مشکوک از آن‌ها خارج شده و در چنین بانک‌هایی سپرده‌گذاری شده است، هر چند به‌طور غیرمستقیم، می‌تواند زمینه‌های نقض موازین و استانداردهای حقوق بشر بین‌الملل و به‌ویژه موازین حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را نیز فراهم آورد؛ چرا که یکی از منابع عمده وصول درآمد در کشورهای در حال توسعه، درآمدهای مالیاتی است. در واقع درآمد مالیاتی ابزار موردنیاز جهت تحقق بسیاری از تعهدات و برنامه‌های چنین دولت‌هایی در زمینه تامین حق بر بهداشت، حق بر آموزش، حق بر اشتغال، حق بر مسکن، حق بر خورداری از حمایت اجتماعی،... و سایر حقوقی است که در میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به رسمیت شناخته شده و دولت‌ها موظف به تضمین و تحقق تدریجی این حقوق در قبال شهروندان خود شده‌اند.

بخش هشتم: وضع قواعد و نظارت بر اجرای قاعده رازداری بانکی

رازداری بانکی به مباحث نهادی اختصاص دارد. مهم‌ترین پرسش در بُعد نهادی این است که وضع قواعد راجع به رازداری بانکی و نظارت بر اجرای آن وظیفه کدام نهاد یا سازمان است؟ در ایران نهادهای متعددی وضع قواعد راجع به رازداری بانکی را بر عهده گرفته‌اند. جدا از قانون مجازات اسلامی که افشای اسرار اشخاص توسط صاحبان برخی مشاغل را منع کرده و برای آن مجازات در نظر گرفته است، رئیس قوه قضائیه، هیات دولت و بانک مرکزی نیز مقررات و دستورهای مختلفی را درخصوص لزوم رعایت رازداری بانکی به بانک‌ها و موسسات اعتباری ابلاغ نموده‌اند. تعدد مقامات یاد شده موجب آن شده است که گاه تفاوت‌هایی در جزئیات تکالیف مقرر شده توسط آن‌ها وجود داشته باشد و ابهاماتی در این رابطه برای بانک‌ها و مشتریان آن‌ها به‌وجود آید. در اینکه برخی از ابعاد مسئله رازداری بانکی نیاز به تصویب قانون دارند و آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های

اجرائی درخصوص آن ها کفایت نمی کند تردیدی نیست؛ اما مسئله مهم دیگر این است که وضع قواعد و مقررات جزئی راجع به رازداری بانکی - که ورود به آن ها در شأن قانونگذار نیست - و نظارت بر اجرای آن ها وظیفه کدام نهاد است؟ در ایران، بانک مرکزی اولین نهادی است که در این خصوص به ذهن متبادر می شود و در عمل هم بانک مرکزی چنین نقشی را بر عهده گرفته است. حتی برخی از شکایات مشتریان از بانک ها مبنی بر اینکه رازداری بانکی توسط بانک نقض شده است، به بانک مرکزی واصل می شود و بانک مرکزی نیز به آن ها رسیدگی می کند. اما پرسش این است که آیا چنین امری با وظایف ذاتی بانک مرکزی همخوانی دارد؟ درست است که بسیاری از بانک های مرکزی، وظیفه نظارت بر بانک ها را بر عهده دارند و وجود چنین وظیفه ای برای بانک های مرکزی امری متداول در دنیا است، اما در اکثریت مواردی که وظیفه نظارت بانکی بر دوش بانک های مرکزی گذاشته شده است؛ مقصود از آن نظارت، نظارت احتیاطی یا همان حصول اطمینان از صحت و سلامت وضعیت و عملکرد مالی بانک ها است. نظارت احتیاطی به نوبه خود، در مقابل نوع دیگری از نظارت قرار دارد که به آن «نظارت بر عملیات تجاری» گفته می شود. نظارت بر عملیات تجاری، همانگونه که از نام آن پیدا است، مربوط به این می شود که بانک، در عملیات تجاری و روابط مالی خود با مشتریان، اقتضائات بانکداری را رعایت کند. به عنوان مثال، اصول اساسی قراردادها را مدنظر قرار دهد؛ عرف بانکداری را رعایت کند؛ مطالبی را که مشتری باید از آن ها آگاه باشد به اطلاع وی برساند و نظایر آن. اگرچه در عمل، مسائل نظارت احتیاطی «نظیر کفایت سرمایه، تسهیلات و تعهدات کلان و مرتبط» و نظارت بر عملیات تجاری با یکدیگر مرتبط می باشند، اما ماهیت و اهداف این دو نوع نظارت، با یکدیگر متفاوت است و مسائل رازداری بانکی، بیش از آنکه با نظارت احتیاطی مرتبط باشند، با نظارت بر عملیات تجاری

همخوانی دارند. بانک‌های مرکزی که وظیفه ثبات قیمت‌ها یا ثبات مالی را بر عهده دارند، گزینه مناسبی برای نظارت احتیاطی هستند اما ارتباط آن‌ها با نظارت بر عملیات تجاری، مورد تردید قرار دارد. از این رو در سال‌های اخیر، بسیاری از کشورهای توسعه یافته «نظیر استرالیا، کانادا و انگلیس» نظارت بر عملیات تجاری را از نظارت احتیاطی جدا کرده‌اند و دو نهاد مجزا برای این دو نوع نظارت در نظر گرفته‌اند. به نظر می‌رسد نظارت بر اجرای مقررات رازداری بانکی توسط بانک‌ها «در کنار بسیاری از مسائل دیگر که به عملیات تجاری آن‌ها مربوط می‌شود» بار نظارتی گسترده‌ای را بر دوش بانک مرکزی نهاده‌اند که عملاً از حدود امکانات و توانایی آن فراتر است. خروج این موضوعات از دستور کار این بانک و در نظر گرفتن نهادی دیگر برای چنین نظارتی، راه‌حل مناسبی برای این مشکل است. نزدیک به ۳۰ هزار میلیارد دلار در حساب‌ها و شرکت‌های «آف‌شور» بهشت‌های مالیاتی جهان مخفی شده است. این رقم نجومی از جمع تولید ناخالص داخلی آمریکا و ژاپن بیش تر است. نصف این دارایی فقط به ۹۱ هزار نفر تعلق دارد. بحران مالی و اقتصادی جهانی از سال ۲۰۰۸ میلادی به یکباره و همانند رویش سریع قارچ پس از باران، موضوع بهشت‌های مالیاتی جهان را بر جلوی صحنه افکار عمومی جهانی آورده و مطرح کرده است. طی این سال‌ها در آمریکا و اروپا، از آوریل سال ۲۰۰۹ میلادی در سطح جهانی در اجلاس کشورهای گروه ۲۰، پیشرفت‌هایی در جهت محدود کردن بهشت‌های مالیاتی صورت گرفته است که به نظر کارشناسان و متخصصانی که علیه بهشت‌های مالیاتی مبارزه میکنند، این ابتکارات بسیار ناکافی بوده و نمی‌توانند محدودیت‌های جدی برای تداوم کار بهشت‌های مالیاتی ایجاد کند اما ایجاد یک پروژه جهانی به ابتکار «کنسرسیوم روزنامه نگاری تحقیقی آمریکایی» و تجمع ۴۰ روزنامه و ارگان خبری جهان به گرد این پروژه

بزرگ که در تاریخ روزنامه نگاری جهان بی مانند است و «آف شور لیکس»^۱ نام گرفته، یک اعلام جنگ واقعی علیه بهشت‌های مالیاتی و ثروتمندان مالیات گریز، سیاسیون آغشته به فساد مالی و مافیای جهانی است. اجماع روزنامه نگاران به گرد این پروژه افشاگرانه به مثابه تابیدن نور به اعماق غار و فضای تاریک و ناشفاف بهشت‌های مالیاتی در جهان است. راز پنهان و دارایی‌های مخفی بسیاری از ثروتمندان و سیاسیون جهان با این اقدام انقلابی روزنامه نگاران جهانی آشکار گردیده و برای قضاوت در معرض دید افکار عمومی قرار گرفته است در میان اسناد منتشر شده، نام بسیاری از مقامات بلندپایه سیاسی و حکومتی، دلالان اسلحه، شخصیت‌ها و چهره‌های شناخته شده دیگر از ۱۷۰ کشور جهان به چشم می‌خورد. به عنوان مثال در این اسناد منتشر شده به نام الهام علی‌اف، رئیس‌جمهور آذربایجان و خانواده‌اش، همسر معاون نخست‌وزیر روسیه، همسر یک سناتور در کانادا، دختر ارشد فردیناند مارکوس، دیکتاتور سابق فیلیپین، بارونس کارمن، از مشهورترین کلکسیونرهای جهان که اهل اسپانیا است و همسر مارک ریچ، یک تاجر بزرگ نفت به چشم می‌خورد. آنچه تا کنون منتشر شده، فقط نخستین گام در جهت افشاگری بهشت‌های مالیاتی است و صرفاً مربوط به جزایر ویرجین بریتانیا (BVI) میشود. با این وجود، اسناد منتشر شده بر روی عملکرد غیر شفاف ۱۲۲ هزار شرکت «آف شور» و ۱۲۰ هزار واسطه، وکیل و حسابدار دلالت دارد. با توجه به آنکه این اسناد فقط مربوط به گوشه کوچکی از دنیای فاسد بهشت‌های مالیاتی می‌گردد و تعداد بهشت‌های مالیاتی جهان بیش از ۲۰۰ برابر اماکنی است که در باره آن افشاگری صورت پذیرفته، در آینده نزدیکی، احتمالاً باید در انتظار افشاگری‌های بیشتری پیرامون این پروژه جنجال برانگیز و استثنایی بود. یادآور می‌شویم که اطلاعات منتشر شده در باره جزایر ویرجین بریتانیا (BVI)

^۱ - Offshore Leaks

و ارتباط این جزایر که از جمله بهشت‌های مالیاتی هستند، از طریق دو شرکت فعال در صنایع مالی «آفشور» بدست آمده است. در سال ۲۰۱۲ یک منبع ناشناس این اطلاعات محرمانه را در اختیار کنسرسیوم بین‌المللی روزنامه‌نگاری تحقیقی در واشنگتن آمریکا قرار داده است.

نتیجه‌گیری

امروزه بانک‌ها برای عمل به این تکالیف نرم‌افزارهای ویژه‌ای روی سیستم‌های خود نصب کرده‌اند که به‌طور خودکار موارد موضوع قانون را به بانک‌های اطلاعاتی نهادهای ناظر ارسال می‌کند و عنداللزوم گزارش مدیران و کارمندان بانک هم توسط نهادهای ناظر دریافت می‌شود. در کشور ما هنوز قوانینی از جنس موارد فوق‌الذکر به پویایی کامل نرسیده و حتی در فرهنگ عمومی جامعه برخی از این موضوعات «مانند افشای نام صاحبان حساب‌های بزرگ برای دستگاه‌های دولتی به نحو رسمی» دارای چنان قبحی است که دولتمردان ناچار به اعلام رسمی این موضوع هستند که افشاء و دسترسی به «موجودی حساب‌های بانکی مردم خط قرمز دولت است» با این حال باید پذیرفت با توسعه امکانات تکنولوژیک و گسترش ارتباطات و توسعه مبادلات پولی و بانکی در آینده نزدیک، جامعه را باید برای امکان وجود چنین نظارت‌هایی آماده کرد و نهادهای مسئول از هم‌اکنون باید به فکر روزآمد کردن قوانین با رویکرد حفظ حریم خصوصی مردم باشند. همچنین قوانین مربوط به فعالیتهای فرهنگی و فرهنگ‌سازی در ایران در زمینه مبارزه با پولشویی جایگاهی در قوانین و آیین‌نامه‌های موجود در زمینه مبارزه با پولشویی ندارد در حالی که بدون فراهم کردن بسترهای فرهنگی، اجرای قوانین موجود نیز ممکن است عملی نباشد. از طرف دیگر موسسات مالی در ایران به صورت جداگانه با دریافت اطلاعات مشتریان و ثبت آن‌ها در فرم‌های مخصوص، آن‌ها را به واحدهای مسئول مبارزه با پولشویی خود

ارائه می دهند و سیستم موجود به صورت جامع نبوده و با سایر انواع بانک ها مرتبط نیست. در نهایت، گرچه به منظور برقراری ثبات و امنیت اقتصادی، مبارزه با پولشویی امری اجتناب ناپذیر بوده و بانک ها نیز بر حسب وظایف خود باید در این جهت همکاری لازم را بنمایند، اما این امر نباید ما را از حمایت از حقوق افراد و حفظ اسرار آن ها غافل کند. بنابراین در خصوص اصل تابعیت بانک ها و موسسات مالی از مقررات مبارزه با پولشویی بایستی به گونه ای وضع شود که هرگونه تعارض بین دو ضرورت مهم حاکمیت قانون و رازداری حرفه ای آن ها را برطرف کند. از این رو به نظر می رسد بانک ها و موسسات مالی می بایست از طریق نمایندگان قانونی خود با ارائه اشکالات و مشکلات، راه کارهای مناسب را با توجه به مقررات بین المللی به مراجع ذی ربط پیشنهاد نموده، و قانون و آئین نامه ای کارا و قابل اجراء را وضع نمایند.

پیشنهادهای

- ۱- ایجادبستری مناسب به منظور پیروی از قوانین در نهادهای مالی .
- ۲- ترغیب نهادهای ناظر مالی به وضع و اجرای ضوابط سخت در خصوص اخذ مجوز برای فعالیتهای بانکی و مالی و مبادله اطلاعات .
- ۳- بانک مرکزی نسبت به یکپارچه سازی فرم های واریز نقدی و CRT ، هماهنگ سازی شبکه بانکی کشور و تعیین مرز شفاف بین بازاریابی و مشتری مداری و تعیین تکلیف حساب هایی که فاقد کد و شماره ملی می باشد، با رعایت مقررات و قوانین موضوعه اقدام نماید.
- ۴- ایجاد راهکارهایی که حرکت پول را مشهود و مرئی می سازد و پیگیری پول های مشکوک را امکان پذیر می سازد .

- ۵- انجام اقداماتی در جهت ایجاد یک وظیفه و تعهد قانونی برای بانک‌ها و موسسات مالی و اعتباری و جواهر فروشی‌ها، صرافی‌ها در شناسایی مشتریان و گزارش عملیات مشکوک به مقامات قانونی.
- ۶- اتخاذ تدابیر مناسب در به کارگیری سرمایه‌های سرگردان و جذب نقدینگی.
- ۷- اقدام بانک مرکزی در خصوص بستن موسسات مالی که بدون مجوز در حال فعالیت هستند و هیچگونه ارگان نظارتی بر آن‌ها نظارت ندارد.
- ۸- بررسی قوانین و مقررات مربوط به حفظ اسرار بانکی و تدوین قوانین جدید و کاملی که هم حریم خصوصی اشخاص را حفظ نماید و هم راه را برای شناسایی مجرمین باز نماید.

منابع و مآخذ

- ۱- اردبیلی، محمدعلی. (۱۳۸۱) "حقوق جزای عمومی"، جلد ۲، نشر میزان.
- ۲- اسعدی، سید حسن. (۱۳۸۶) "جرایم سازمان یافته فراملی"، نشر میزان.
- ۳- باقر زاده، احد. (۱۳۸۲) "پیامدهای پولشویی و راهبردهای کنترلی با رویکرد به اسناد بین‌المللی - مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات"، نشر وفاق.
- ۴- باقرزاده، احد. (۱۳۸۶) "پولشویی در حقوق ایران، انگلستان و اسناد بین‌المللی"، نشر میزان.
- ۵- بوسار، آندره. (۱۳۷۵) "بزهکاری بین‌المللی - ترجمه نگار رخشانی"، نشر گنج دانش.
- ۶- بهره‌مند، حمید. (۱۳۸۷) "رهنمودهای تقنینی جهت اجرای کنوانسیون ملل متحد برای مبارزه با فساد"، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی.
- ۷- پاک نهاد، امیر. (۱۳۸۸) "سیاست جنایی ریسک مدار"، نشر میزان.
- ۸- تدهیبی، فریده. (۱۳۷۴) "پولشویی یا تطهیر پول" نشر اتاق بازرگانی.
- ۹- تدهیبی، فریده. (۱۳۸۱) "پولشویی" انتشارات زعیم.
- ۱۰- جزایری، مینا. (۱۳۸۲) "جرم پولشویی به عنوان یک جرم مستقل - مجموعه مقالات و سخنرانی‌ها"، (چاپ دوم) نشر وفاق.
- ۱۱- جعفری لنگرودی، محمد جعفر. (۱۳۸۷) "مبسوط ترمینولوژی حقوق"، جلد ۲، انتشارات ایران.

- ۱۲- جعفری لنگرودی، محمدجعفر. (۱۳۸۸) "ترمینولوژی حقوق"، انتشارات ایران.
- ۱۳- جعفری، محمد تقی. (۱۳۵۸) "ترجمه و تفسیر نهج البلاغه" جلد ۳، چاپخانه حیدری.
- ۱۴- حبیب زاده، محمد جعفر. (۱۳۸۹) "سرقه در حقوق کیفری ایران"، نشر دادگستر.
- ۱۵- حشمتی مولایی، حسین. (۱۳۸۲) "نقش توسعه نهادهای مالی بر حجم اقتصاد زیرزمینی و پول‌شویی - مجموعه مقالات"، پژوهشکده پولی و بانکی.
- ۱۶- خرمشاهی، بهاء‌الدین. (۱۳۸۴) "از شک تا یقین"، دفتر نشر معارف.
- ۱۷- رابنسون، جفری. (۱۳۸۴۱) "شست و شوی پول آلوده" انتشارات کلک آزادگان.
- ۱۸- رهبر، فرهاد و میرزاوند، فضل‌الله. (۱۳۸۷) "پول‌شویی و روش‌های مقابله با آن"، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۱۹- ساکی، محمدرضا. (۱۳۸۹) "حقوق کیفری اقتصادی"، انتشارات جنگل.
- ۲۰- سلیمانی، حمید. (۱۳۹۳) "پول‌شویی در فقه و حقوق کیفری ایران"، نشر اندیشه عصر.
- ۲۱- سلیمی، صادق. (۱۳۸۵) "آشنایی با مقررات تطهیر پول و چگونگی مبارزه با آن - مجموعه علوم جنایی"، جلد ۱، انتشارات سلسیل.
- ۲۲- شکری، رضا و قادری، سیروس. (۱۳۸۱) "قانون مجازات اسلامی در نظم حقوقی کنونی"، نشر مهاجر.

۲۳- شیروانی، علی و عباسی، محمد مسعود. (۱۳۸۶) "ترجمه و تبیین شرح اللمعه"، جلد ۶، انتشارات دارالعلم.

۲۴- صحراییان، مهدی. (۱۳۸۱) "زبان‌های ناشی از تطهیر پول"، نشر آبی.

۲۵- صلاحی، جاوید. (۱۳۵۲) "کیفرشناسی"، انتشارات آرش.

۲۶- گلدوزیان، ایرج. (۱۳۸۴) "محشای قانون مجازات اسلامی"، انتشارات مجد.

۲۷- محمودی، وحید. (۱۳۸۲) "پدیده پول‌شویی و راه‌های مبارزه با آن- مجموعه سخنرانی‌ها و مقالات"، نشر وفاق.

مقالات

۲۸- اسحاقی، محمد. (۱۳۷۹) "بزهکاری پیشرفته جرایم رایانه‌ای و اینترنتی"، فصلنامه دانش انتظامی، شماره ۵.

۲۹- اصلانی، پروانه. (۱۳۸۲) "درآمدی بر پول‌شویی"، راهبرد، شماره ۳۰.

۳۰- بوریگان، ژاک. (۱۳۷۶) "بزهکاری سازمان‌یافته در حقوق کیفری فرانسه- ترجمه علی حسین نجفی ابرند آبادی"، مجله تحقیقات حقوقی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۲۱ و ۲۲.

۳۱- چوبین، فرتاش بهرام (۱۳۹۰) "نگاهی کوتاه به جرم پول‌شویی"، ماهنامه دادرسی، شماره ۸۷.

۳۲- حاجی زاده، نعمت‌الله. (۱۳۸۳) "پول‌شویی"، فصلنامه دانش انتظامی، شماره ۳.